

Linné smultron

Vid dryga 40 års ålder drabbades Carl von Linné av gikt, eller podager som sjukdomen förr kallades. Läkaren Linné upptäckte att smultron, som skattades högt för sin goda smak, kunde kurera tillståndet. I sin sommarträdgård utanför Uppsala odlade han storfruktiga parksmultron.

I slutet av juni år 1750 drabbades Linné för första gången av gikt. I den fagraste midsommartid låg han hela 14 dagar med svåra smärtor och kunde varken äta eller sova. Efter mycket lidande erbjöds han så en skål smultron, det enda han ville äta under dessa plågsamma dagar. Pinan lindrades och utmattad kunde han slumra in en stund. När han vaknade bad han om mer smultron, somnade om och vaknade följande dag smärtfri. Han kunde

till och med lämna sängen, fastän svag efter sjukdomen.

Återkommande smultronkurer

Vid samma tid följande år återkom gikten då Linné befann sig på Drottningholm för att studera drottning Ulrika Eleonoras botaniska nyförvärv. På grund av smärtorna kunde han knappt gå. Blek och andfädd träffade han drottningen, som undrade vad som fattades honom. Smultron, svarade Linné, varpå drottningen befallde att en skål skulle uppbringas åt honom. På kvällen inmundigade han sina smultron och följande morgon gick han åter med lätta steg.

Efter den första kuren åt han smultron så ofta han hade möjlighet till och så länge säsongen varade. Smultronen var förmodligen vanligare i 1700-talets Sverige med alla dikeskanter, ängsbackar och svedjeland, så det var knappast något problem att få ihop en skål

var och varannan dag. Problemet var snarare den säsongsbundna tillgången och svårigheterna att konservera smultronen. I apoteken fanns det på denna tid visserligen smultron i olika former av beredningar, men enligt Linné var endast vattenberedningen verksam och då mot finnar, fläckig hy och ”surögdhet”. Drottningen gav befallning om smultronodling för Linnés vinterbehov i de kungliga orangerierna.

Parksmultron

På denna tid fanns ännu inga jordgubbar, som kanske hade kunnat ha lika god effekt. I stället odlades parksmultron vid slott och herresäten. Linné planterade sådana vid sitt sommarställe Hammarby utanför Uppsala, där de fortfarande växer. I dag förekommer parksmultron huvudsakligen förvildade, som en del av vår flora.

Parksmultron är en storvuxen, starkt revbildande art med blomstjälkar som är markant längre än bladskäften. Ofta ses stora bestånd av vegetativt förökade, likkönade parksmultron som aldrig får några bär, eftersom fruktsättning kräver olikkönade plantor.

Odlade egna smultron

Den som vill odla smultron i trädgården bör se upp med deras benägenhet att sprida sig med revor. Revande smultron passar inte i rabatten, där de blir arbetskrävande att hålla i schack. På naturtomten eller på lämplig plats i trädgården, där smultronen får breda ut sig, kan man gärna plantera några

plantor till barns och barnbarns glädje. Varför inte odla dem som marktäckare under bärbuskar och fruktträd? Dagens sorter av månadssmultron har, förutom den långa skördetiden, vanligen fördelen att inte bilda revor och kan problemfritt användas i rabatter och som kantväxt.

När du går ut en solig sommarmorgon och plockar en skål med smultron till frukost, kan du sända Linné en tanke och ana den lättnad han måste ha känt när han upptäckte detta välsmakande läkemedel.

Text och bild: Per Axell
per.axell@linnaeus.uu.se

Källor:

Linné, C. von. 1772. *Om smultron (Fragaria vesca)*. Nytryck 1984. Svenska Linnésällskapet 37.

Hylander, N. 1945. *Linné, Duchesne och smultronen*. Svenska Linnésällskapets årsbok.

Eriksson, A. 2002. *Linnés sjukdom (gikten) – botad med smultron*, 5p-upsats. Uppsala Universitet.

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. *Den nya nordiska floran*. Wahlström & Widstrand.

Gikt eller podager

En ärftlig ämnesomsättningssjukdom som medför hög urinsyrahalt i blodet. Detta leder till återkommande anfall med mycket smärtsamma ledinflammationer som orsakas av utfällda kristaller av urinsyrasalt. Vanligen börjar inflammationen i stortåns innersta led. Tån svullnar och smärtar våldsamt ("Portvinstå").